

Undervisning, formidling og læring

Mads Hermansen, Institutleder, Professor, dr.pæd., SDU, CBS & NHV, mh@madshermansen.dk

Mads Hermansen introducerede narrativ lærings-teori og viste formidlingens umulighed. Som udgangspunkt har alle en grundforståelse af, at hvis vi siger noget tilstrækkeligt tydeligt og klart, så forstår modtageren budskabet. Dilemmaet er, at ligegyldigt hvor meget og hvor længe vi siger det samme, så vil den anden ikke forstå det samme som afsenderen. Sådan er det i alle menneskelige relationer.

En fortolkning af en fortolkning...

Det udgangspunkt gør, at formidling er utroligt svær. Formidling hviler på en skrøbelig overensstemmelse om, at to parter taler nogenlunde om det samme som det samme. Det er faktisk et mirakel, at vi overhovedet kan begribe noget af det, der bliver sagt. Derfor er spørgsmålet "har du

forstået, hvad jeg siger?" dumt, for der findes kun et rigtigt svar: "Nej". Et mere relevant spørgsmål er: "Hvis du skal lave en konklusion på, hvad jeg siger, hvad er den så?".

Grundlæggende er det vigtigste, vi beskæftiger os med som mennesker, vort eget tilværelsesprojekt. Tilværelsesprojektet går ud på at finde sig til rette i sin egen tilværelse og er noget, alle arbejder med, men det er meget sårbart. Vi er altid på dagsordenen i forhold til, om vi er "gode nok" i en given situation, f.eks. når vi træder ind i et lokale og ligeledes i den efterfølgende kamp for at bevare opmærksomheden. Implicit forhandler vi med hinanden om retten til at være her. Vi bruger tid på at aflæse hinandens øjenudtryk, grimasser, kropsholdning osv. på evig søgen efter andres holdning til det, vi har gjort eller sagt. Vi er på jagt efter os selv i den andens fortolkning af os selv – vi bliver til i en fortolkning af en fortolkning. Som et eksempel på denne grundmetafor sagde Mads Hermansen: "Jeg siger noget og kigger på jer - "giver det mening for jer?". Jeg kan ikke vide, hvad der sker, men tolker tegn i jeres kropsholdning og ansigtsudtryk. Disse tegn er svære at tolke - de kan afhænge af personlighed, geografiske forskelle og meget andet. Men jeg vover at tro, at jeg kan fortolke tegnene sådan, at det, jeg siger, giver mening".

Forudsætningen for at kunne flytte sig mentalt og lære nyt er, at de, der er i rummet, får lov til at være der, sådan som de er. Læreren gør en forskel ved at hjælpe andre til selv at gøre en forskel, og giver således hjælp til selvhjælp. Eksperter har en tendens til at overtage opgaven/udfordringen fra dem, der skal lære, hvilket skaber afmægtiggørelse. Læring opstår ved at overkomme udfordringer – selvværdsfølelse afvikles ved ikke at komme igennem udfordringer. Læringens paradoks og udfordring er, at lærerens grundlæggende besked til eleven er: "Du er god nok, som du er - men du er her, fordi du egentlig ikke er god nok, og forudsætningen for, at du bliver ligeså god som mig, er, at du er her". En underviser/lærer/leder/rådgiver skal kunne forvalte andres sårbarhed.

Historiefortællere

For at skabe sammenhæng og mening i vores tilværelsesprojekt fortæller vi historier til hinanden. Den, der fortæller, har mistet sammenhængen i historien, men forventer at få genetableret den i løbet af fortællingen. Den, der lytter, gider ikke høre på en meningsløs historie, men har ligesom fortælleren en forventning om, at der opstår mening undervejs.

Nogle af de første historier, vi stifter bekendtskab med, er eventyr. Eventyr er gode for børn, da de har brug for historier, som ikke er for tæt på dem selv og dermed ikke for emotionelt oprivende. Allerede i eventyrets indledning lægges afstand mellem eventyr og barnets hverdag: "Engang for mange, mange år siden i et land langt, langt væk...". Afstanden gør det muligt at behandle

alvorlige emner, der former basale erfaringer og konflikter, som i sidste ende hjælper barnet til at frigøre sig fra sine forældre og blive voksen.

Som voksen har historierne mange andre funktioner. Gennem historier

- beder vi om tilgivelse
- fortæller vi os ind i forpligtelser
- beder vi om at måtte være med i fællesskabet
- fortæller vi os bedre, end vi er
- fortæller vi os til klarhed
- fortæller vi os til nye muligheder

Vi dør, når vi holder op med at fortælle. Mads Hermansen spurgte i den forbindelse forsamlingen, om det kan tænkes, at de historier, der sidder kropsligt i svært demente, kan danses eller synges ud, hvilket flere deltagere nikkede bekræftende til.

Hvad er læring?

En minimalistisk definition på læring er:

”Det er læring når noget, hos den der kunne komme til at lære, kobles sammen med noget andet eller differentieres, og det giver mening”. (Hermansen 2005 p. 203. In: Læring – en status)

Sagt på en anden måde lærer vi, når noget nyt, som ikke hænger sammen med vores historie i forvejen, kommer til at hænge sammen med den. Læring foregår nu og her, men altid på baggrund af erfaring og forventning, som forholdes til det, der sker nu. Læring foregår som en indre dialog, hvor der bliver genereret nye betydninger ud fra det nye, der sker i nu'et – en mental associativ

markvandring. Det nye kommer til at indgå som en del af en større sammenhæng, en historiefortælling. Et paradoks er, at vi ikke længere hører efter, når vi er på markvandring.

Læring er et produkt af møje og overskud. Det er ikke tilstrækkeligt at få serveret en pointe – den enkelte må selv makke med stoffet, før det kan karakteriseres som viden. Når ti-øren er faldet, og den enkelte er nået en erkendelse, åbner den nye viden for nye læringsmuligheder.

Der er et skel mellem refleksive og kropslige læreprocesser. Kropslige læreprocesser er ikke velovervejede og gennemtænkte. Det meste er mønstre (habitus), som vi benytter os af stort set uden at tænke over det. At køre bil er et eksempel på et manglende mønster, hvis man lige har taget kørekort. En ny bilist er usikker, tænker grundigt over det hele og er derved farlig.

Læringsledelse

Spøgefuldt definerede Mads Hermansen læringsledelse, som når en person sætter sig for bordenden og empatisk forsøger at få den anden til at forstå, hvad hun siger! En god læringsleder praktiserer lydhør styring – nogle er meget lydhøre, andre mere styrende. En læringsleder skal rumme andres afmagt uden selv at blive afmægtig og ikke forsøge at løse andres udfordringer ved at give ekspertråd. En læringsleder skal kunne vise, hvad læringsmålet er og helst også tegn på, hvad der er opnået undervejs. Det forudsættes, at læringslederen har kundskab om feltet og konstant er selvrefleksiv – det sidste er nødvendigt for at kunne rumme andres sårbarhed.

Mads Hermansen konkluderede, at det vigtigste at huske er, at vi alle konstant søger og handler efter andres reaktion. Det gælder også på demensområdet. For demente borgere er det karakteristisk, at de fortæller de samme historier igen og igen - måske anerkender vi dem ikke nok?